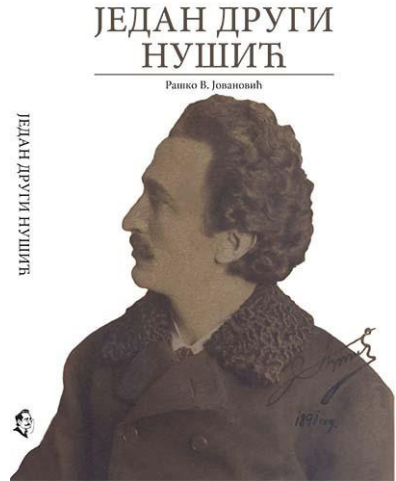

Jedan drugi Nušić Raška V. Jovanovića

Jedan drugi Nušić,
Raško V. Jovanović,
Fondacija Nušić, Beograd, 2022.

Arijana Handan

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Knjiga „Jedan drugi Nušić” Raška V. Jovanovića, donosi nam upravo to – drugog Nušića. Prvo izdanje objavljeno je 1998. godine. Drugo, o kojem će u ovom prikazu biti reči, dopunjeno je hronologijom života i stvaralaštva, a izdala ga je 2021. godine Fondacija za razvoj kulture i stvaralaštva „Nušić”.

Kroz pet poglavlja pokojni profesor Jovanović analizirao je na 339 strana, osam građanskih i devet rodoljubivo-istorijskih drama i time želeo da ukaže na značaj „ozbiljnijeg”, drugačijeg dela dramskog opusa Branislava Đ. Nušića.

U prvom poglavlju ukazano je na „Nušićev komički teatar”. Za velikog komediografa ističe se da, iako je najvažniji njegov rad u oblasti drame, pisao je i prozu, te se ogledao i u gotovo svim drugim književnim vrstama.

Pečat originalnosti Nušić je utiskivao u svoj rad galerijom pažljivo kreiranih likova. Oni su kroz njegova dela nosioci komične akcije koja u Nušićevim dramama pre svega počiva na rečima. Kada se podsmeva ljudima na vlasti, onima koji pretenduju da to budu ili bilo kome iz različitih važnih društvenih profesija, Nušić to ne radi zlonamerno, već dobroćudno, te ih prezentuje i sa izvesnim simpatijama. Svi ti likovi i danas se mogu sresti – u kafani, prodavnici, u javnom prevozu, na ulici...

Celokupna knjiga prožeta je komentarima što kritike, što i samog Nušića koji se često osvrtao na društvene okolnosti pisanja drame, ali i na reagovanje

publike na njih. Njegovi nesporazumi sa kritikom imaju duboke korene koji katkad nisu bili umetnički, kako se u knjizi i navodi.

Poznati komediograf svedok je promene karakteristika generacija, što beogradskih, što palanačkih. Na komediografskom platnu, pogotovo, Nušić nam je, kako Jovanović u prvom poglavlju ističe, „davao sliku, najčešće grupnu, naših malograđanskih slojeva”.

„Nušićev komični teatar” naslov je drugog poglavlja knjige. Čitaocima se skreće pažnja na humor kao glavni domen Nušićevog književnog rada, koji je nailazio na oduševljenje, aplauze i odobravanje publike. Sam pisac je pak, u svojoj skromnosti, kakvi su obično najveći, sve svoje najpoznatije komedije jednostavno označio – kao šale.

Ipak, svoj rad i nepovoljno kategorisanje njegove komedije koja je od strane kritike svrstavana u komediju naravi, drugorazrednu vrstu, uvek je branio, što saznajemo u pismu kćeri koje je uvršteno u knjigu „Jedan drugi Nušić”. Međutim, ista kritika nije uticala na to da Nušić prestane da stvara. Kako je i sam dve godine pre smrti istakao, pisao je za „one koji ne potcenjuju značaj smeha u životu čovekovom”.

Kao kada od komičara ili glumca ljudi traže da im „nešto odglumi” ili „ispriča vic”, tako se od Nušića uvek očekivao smeh. A malo je poznato da je napisao gotovo isto drama sa temama iz građanskog života ili istorije naroda, koliko i komedija.

Prikazujući nam *jednog drugog Nušića*, Raško V. Jovanović pomera u stranu *Nušića komediografa* koji je zasenio *Nušića dramatičara*, te u trećem poglavlju sa nazivom „Nušićev dramski teatar” prikazuje „neke osobenosti Nušićevog ciklusa građanskih drama”. U slikanju građanskog života, Nušić je pošao od osnovne ćelije – porodice. Svoje drame sam nije nazivao građanskim, već društvenim dramama. I ovde su kritičari imali važnu ulogu, uz brojne pohvale, skretali su Nušiću pažnju na to da njegove drame nisu dovoljno lokalne, te će ih on menjati i usmeravati u daljem radu. Važno je napomenuti da i ciklus drama sa temama iz građanskog života ima dodirnih tačaka sa njegovim komičnim teatrom.

Naredno poglavlje sadrži deset podnaslova koji su svaki pojedinačno naziv po jedne iz ciklusa građanskih drama Branislava Đ. Nušića.

Prva, „Tako je moralo biti”, izazvala je u svoje vreme mišljenje prema kojem je tada nadmašila sve komade koje je Nušić napisao pre toga. Na beogradskoj

pozornici je izvedena oktobra 1900. godine. Bila je označena kao *pozorišni i književni događaj prvog reda*. U analizi Jovanović ukazuje na njen scenski život, komentare kritike, Nušićevo skraćivanje drame na tri od četiri čina, ali i na to da je donela duh novog vremena.

U drami „Tako je moralo biti”, Nušić stavlja u središte porodicu, njeno razvijanje i sudbinu u vreme formiranja građanskog društva u Beogradu i Srbiji. Interesantni su mu bili novi društveni odnosi u pogledu na stara patrijarhalna poimanja života koji su se odrazili na porodicu i njenu osnovnu ideju.

Uz detaljne analize drama, kroz celu knjigu, čitaoci nailaze na opise likova, radnje, dijaloge, imena glumaca koji su igrali u predstavama, komentare kritike, Nušića, ali i samog autora.

Da Branislav Đ. Nušić nije mogao da pobegne od epiteta „komediografa” govori i to da je uprkos tragičnom završetku, drama „Tako je moralo biti” odala utisak – komedije. Sve to zbog njenog dvostrukog zapleta, koji ima stalnu tendenciju razigravanja.

Pojedini kritičari isticali su da ovim delom počinje nova epoha u našoj dramskoj literaturi, pre svega zbog teme drame. Nušić ju je kasnije uvrstio u prvu knjigu svojih *Sabranih dela*, zajedno sa njegovom najpopularnijom komedijom – „Gospodom ministarkom”.

Drama „Tako je moralo biti”, ali i naredna koju Raško V. Jovanović analizira – „Pučina” su Nušićev scenski diptih između ostalog i o problemu bračne vernosti. Kad žena nije verna u braku, može doći do kobnih posledica – to je teza drame „Pučina” u kojoj je znato prisutniji svet koji urušava porodičnu harmoniju. Čitaoci u okviru analize drame imaju priliku da pročitaju i Nušićevu anegdotu o malom mirišljavom pisamcetu koje je dobio nakon premijere ovog komada novembra 1901. godine, takođe u beogradskom Narodnom pozorištu. Nušić koji se u svoje prve dve drame javlja kao čuvar porodice, dobio je za njih slične kritike sa ponekim ukazivanjem kritičara na manjkavosti dramskog zapleta. Nimalo ne štedeći Nušića, veoma otvoreno, Jovanović prenosi tok kritike.

Sasvim sigurno trebalo je mnogo vremena za prikupljanje novinskih članaka sa navođenjem i imena i prezimena autora istih. Čitajući knjigu „Jedan drugi Nušić”, već posle prve dve analizirane građanske drame, zaključuje se da je kritika u to vreme bila mnogo oštrija, ali i mnogo detaljnija i uticajnija nego danas, kao i da je piscima bilo važno da saznaju šta oni misle o delu, ali Nušiću, pak, čini se, najvažniji je bio aplauz publike.

Naredna drama „Svet”, komad u četiri čina, izvedena premijerno pet godina nakon prethodno analizirane drame, oslikala je Nušićevu želju da predstavi beogradsku sredinu i mentalitet u prvoj deceniji dvadesetog veka. Napisao ju je za jednu noć, a u njoj ponovo nailazimo na poznate Nušićeve simpatije prema dobrim, starim patrijarhalnim shvatanjima. Kritika je bila mišljenja da je nedovoljno konsekventno sprovedena želja da „Svet” bude satira, zamerali su i način radnje, ali i blagonaklonost prema likovima koje je dramski pisac stvarao sam, a onda stao na pola puta ne hoteći da ih izvrgne ruglu do kraja. Nije mu bilo teško da opiše prenošenje palanačkog, pa i seoskog života u gradsku, prestoničku sredinu. Pojava koju obrađuje Nušić je i ogovaranje, ali i mešanje u tuđe živote, gotovo uvek sa lošom namerom. Na kraju, utisak koji se nameće, te je u knjizi i istaknut, „Svet” je – ni komedija, ni drama.

Daleko od toga da je Nušić odustao od dramskog prikazivanja tema iz beogradskog života. Tri godine nakon izvođenja „Sveta”, na repertoaru narednog pozorišta pojavila se drama „Jesenja kiša”, o kojoj Ratko V. Jovanović piše, a čiji se uspeh ne može porediti sa prethodno analiziranim komadom, ni po stavu publike, ni po stavu kritičara. Delo obrađuje aktuelnu temu iz građanskog života i naročito je zanimljivo zbog toga što se u njemu naziru zamerci nekih ranijih uspešnih dela Nušića. Interesantno je zapažanje Jovanovića da je slavni komediograf sa prilično naivnosti formirao dramsku priču o tome da se greh uvek mora na ovaj ili onaj način ispaštati. „Jesenja kiša” brzo je skinuta sa repertoara usled negativnih kritika objavljivanih u dnevnim listovima, koje su isticale da Nušić „nikada nije imao daha za scensko prikazivanje velikih strasti”.

U narednim podnaslovima poglavlja koje se bavi građanskim, odnosno društvenim dramama Alkibijada Nuše saznaćemo da nespornosti sa kritikom njega neće uveriti da odustane od drame i da su komične i druge žanr-scene suviše u njoj. Raško V. Jovanović analizira komad „Iza božjih leđa” koji obrađuje između ostalog život sirotinjskog sveta sa periferije, kobne posledice međusobnog ogovaranja i bračnog neverstva. Čitavu priču Nušić je čuo sedeći u jednoj od palilulskih kafana, te je temu ponovo preuzeo neposredno iz života. Opisao je iznova jedan mali svet suočen sa međuljudskim „trvenjima”.

U periodu od 1925. do 1928. Branislav Đ. Nušić boravio je u Sarajevu, gde je u Narodnom pozorištu bio upravnik, dramaturg, reditelj, a mnogo je i pisao. Među tamo nastalim delima izdvaja se „Knjiga druga”, komad u tri čina premijerno izveden u sarajevskom pozorištu. Čitava drama odigrava se u krugovima

pozorišnog sveta, Nušić je prikazao glumce i njihove preokupacije, kao i međusobno ponašanje u sferama privatnog života. Svakako da je i ovo predstavljanje magičnog sveta teatra imalo zamerke na dramski efekat, manjak *nušićevske* živopisnosti i slično. U to vreme, ovakvo delo jeste u srpskoj dramaturgiji bilo retko, a tu se i najbolje ogledao poznati stav pisca, „da je život, običan život, pozorište”. Ovaj komad prvi je iz njegove trilogije, odnosno tetralogije o ljubavi.

Drugi deo ove *trilogije* kojoj su kritičari nadenuili to ime, jer su i oni tu prepoznali *nekog drugog Nušića*, jeste komedija „Opasna igra” koja i u njegovom opusu, ali i u samoj knjizi o kojoj je reč, predstavlja apsolutni izuzetak, jer se radnja odigrava u neodređenoj stranoj zemlji, te su i svi likovi stranci. Nušić se bavi temom ljubavnih osećanja, a Raško Jovanović naglašava da analiza ovog dela ne raspoláže opservacijama pozorišne kritike, jer nema podataka da je to delo izvedeno igde na profesionalnoj sceni. U ovom, ali i narednom delu, veliki komediograf se miri sa starošću. Zaključak Milana Đokovića, čije reči je autor knjige preneo je da „Opasnu igru”, kada bi neupućen čovek odnekud dobio u ruke i počeo da čita ne znajući iz čijeg pera je izašla, najmanje bi pomislio da je u pitanju Nušić.

Sasvim sigurno, veoma posebno mesto u knjizi „Jedan drugi Nušić” zauzima komad u tri čina „Žena bez srca” koji je 1931. godine, kada se pojavio, izazvao zaprepašćenje kritičara i publike. To je takođe delo koje pripada Nušićevim malobrojnim pokušajima da napiše simbolističku dramu o ljubavi. „Ženu bez srca”, dobar deo kritike u Zagrebu, gde je premijerno izvedena, dočekaio je nepovoljno. Radi se o hirurgu koji treba da operiše ženu u koju je nekada bio zaljubljen.

U komediji „Predgovor” koja je dodata trilogiji o ljubavi kao poslednji deo teatrologije, teza je da su mnogo srećniji brakovi u kojima se suprug „istrošio” i „ludovao” u mladosti, odnosno kada je pre stupanja u brak imao bogat „predgovor”. Nušićeva težnja bila je da obrađuje savremene teme, koje su, očigledno je, i danas aktuelne. Želeo je da stalno napreduje, bude moderan. Bio je siguran u sebe, uporan i svestan kvaliteta.

Zanimljivo je da u „Predgovoru” pisac upliće i lične detalje i ljubavne doživljaje. Kritika je ocenila da je ovo njegova najslabija komedija, a to je presudno uticalo da je on ne svrsta ni u jedno od dva izdanja *Sabranih dela*. Samo jednu sezonu pre toga „Gospođa ministarka” je zasmejala publiku. Čini se da je njemu bilo nedozvoljeno sve što nije ostavljalo takav utisak – na najvišem nivou.

I publika i kritičari potvrdili su u slučaju Branislava Đ. Nušića – na dobro se čovek lako navikne.

Ovim delima Nušić je pokazivao da je i pisac i čovek. Suočen sa svojim mukama, starenjem, fenomenima i strepnjama koje ono nosi, kao i različitim promenljivim ljubavnim i životnim doživljajima, i dalje je stvarao.

U poslednjem analiziranom delu u okviru ciklusa građanskih drama pozabavio se pitanjem života i smrti. U bajci „Večnost” koja ima tri slike, uz pomoć vizuelno-akustičnih efekata, razmatrao je mogućnost odgonetanja prolaznosti života u svetlosti večite borbe dobra i zla. Delo nikada nije prikazano na pozorišnoj sceni niti izvedeno na radiju, ali iz analize Jovanovića saznajemo da je Nušiću bilo stalo do „Večnosti”.

Na kraju prikazivanja ovog ciklusa, treba mu odati priznanje. Ovaj, prvenstveno komediograf, uspeo je da se iskaže u dramaturškom vidu. Nije bežao od onoga što jeste, i čini se da je više nego ikad kroz društvene drame, dao sebe kao ličnost na tacni, a ne kao posmatrača stvarnosti i društvenih pojava. Često je ukazivao na onu magičnu moć čuvenog „šta će reći svet”.

Neretko, kada glumca vidimo u ulogama čiji se karakteri ponavljaju, pitamo se je li takav u „stvarnom” životu. Kada pesnik govori stihove, pitamo se posvećuje li ih nekome. Za Nušića bismo se mogli zapitati je li toliko često merio reči publike i okoline uopšte, jesu li ga povređivale i koliko je pazio da ne sklizne u ogovaranje i greh kojih je sam bio protivnik, a svakako svedok dvoličnosti građanskog morala.

Peto poglavlje u knjizi nosi naziv „Ciklus rodoljubivo-istorijskih drama” i autor knjige „Jedan drugi Nušić” tu pre svega, kao i u prethodnom, daje osobenosti ovog Nušićevog ciklusa.

Neposredan povod da se komediograf ogleda u istorijskoj drami, Jovanović smatra, Nušić je mogao dobiti u vreme službovanja u našim konzulatima u Turskoj. Zbog pesme „Dva raba” u kojoj je, prema mišljenju Kralja Milana, uvredio dinastiju i njega lično, osuđen je na dve godine robije, te je upućen u Kazneni zavod u Požarevcu.

Istorijski fragment „Knez Ivo od Semberije” označio je početak Nušićevog intenzivnijeg zanimanja za istorijsku prošlost svog naroda. Ova jednočinka izvedena 1900. godine zajedno sa dramama „Danak u krvi” i „Hadži Loja” čini bosansko-hercegovački dramski triptih. Sva tri dela neposredan su izraz njegove lične pobune protiv stanja u Bosni i Hercegovini. Istorijska drama uvek je

privlačila radoznale gledaoce iz svih društvenih slojeva, na šta ukazuje i autor knjige.

Povremeno, u analizi knjige „Jedan drugi Nušić” odaje se jasan utisak da nije pisana u kontinuitetu. Jovanović katkad ponavlja informacije drugim rečima, ali to nije velika smetnja. Organizovana je precizno, a pisana tako da kroz nju svako može razumeti ovaj deo Nušićevog opusa, bio upućen u njegovo stvaralaštvo ili ne.

„Knez Ivo od Semberije” je dramska evokacija jedinstva i uzajamnosti naroda razdvojenog Drinom koja je imala za cilj da njegove savremenike ne samo podseti na nekadašnju borbu protiv otomanskog tlačitelja, nego i da podstrekne na suprotstavljanje bečko-peštanskom osvajaču. Nušić nije bio samo autor, nego, donekle, i reditelj i scenograf drame. Najpovoljnijim ocenama su beogradski kritičari dočekali prvi Nušićev ogleđ na istorijskoj drami. Jovanović iz duboke analize zaključuje da je „Knez Ivo od Semberije”, iako prvo, najbolje delo Nušićevog rodoljubivo-istorijskog dramskog ciklusa. Njegov uspeh dao mu je vetar u leđa, te je podstaknut, kasnije nastavio da se bavi temama iz istorijske prošlosti našeg naroda.

„Danak u krvi”, drama o odvođenju maloletne muške dece radi pripreme za regrutovanje u janičarske jedinice bila je podsećanje na dublju istorijsku prošlost, ali ponovo i skretanje javnosti na stanovništvo u Bosni i Hercegovini pod tuđinskim jarmom. Kritika je, upoređujući ovo delo sa prethodnim koje je imalo istorijsku tematiku, imala mnogo primedaba.

Zanimljivo je pomenuti da je negativne kritike usloвила pojava *Srpskog književnog glasnika*, koji je izlazio dva puta mesečno. Baš u njemu štampano je mnogo nepovoljnih opažanja.

Naredno analizirano delo - „Hadži Loja”, bilo je otvoreni izraz protesta zbog austrougarske aneksije Bosne i Hercegovine, ali i Nušićeva podrška okupljanju i ujedinjavanju naroda porobljenog područja. Za razliku od prethodnih, Nušić u ovoj drami pravi konstrukciju koja dobrim delom nema istorijske osnove. Raško V. Jovanović ističe: „Hadži Loja je trenutani plod Nušićeve mašte, vođ otpora prema nadirućim okupatorskim snagama. Kada je prvi put predstava izvedena, 1908. godine u Narodnom pozorištu, snimio ju je Bioskop „Ben Akiba”, te je pretpostavka istoričara filma Stevana Jovičića da ovo može biti i prvi srpski film.

Tri jednočinke sa ovim temama govore o tome da je Nušić verovao u snagu drame i moć pozorišta i pisane reči. Predstavile su publici *jednog drugog njega* zagledanog u prošlost svog naroda, ali i u budućnost.

Nakon što je vihor rata prošao, Nušić piše dramu u tri čina – „Velika nedelja” i dramolet „Tuđinče”. Prva je svedočanstvo o stradanju jedne porodice i čitavog sela u ratu 1914-1918, zasnovano na njegovim saznanjima i uvidu u stradanja koje je oblikovao u dramski triptih i tako pokazao prekid mirnog, seoskog života pred ratnim pohodom neprijatelja. Ipak, kao i obično, neki kritičari smatrali su da je ovo „jeftina patetika prelivena suzama”, prikazuje Jovanović.

Sa ovom dramom tematski se dodiruje i naredni komad koji u okviru ciklusa rodoljubivo-istorijskih drama analizira autor knjige „Jedan drugi Nušić”. Reč je o komadu „Tuđinče” u kom gledalac na početku saznaje da se radi o povratku ratnog zarobljenika. Kroz ovu formu, Branislav Đ. Nušić ostvario je uverljivu sliku delikatne porodične situacije neposredno po završetku rata. U okviru ove drame Raško Jovanović približava nam *drugačijeg Nušića* objašnjavajući da je zbog pogibije sina u ratu i sam slavni komediograf nosio velike rane na duši.

U novinarstvu je pravo umeće kratku formu načiniti dovoljno efektno, informativno i zanimljivo. Nušić tu kreativnost prikazuje kroz svoje male dramske forme, pa su tako njegove jednočinke – i drame i komedije, imale velike uspehe, jer je kroz njih vešto oblikovao delikatne dramske situacije.

Tragediju „Nahod”, dramsku sintezu sižea narodne pesme „Nahod Momir” sa istorijskim činjenicama iz vremena vladavine Cara Dušana, pisao je sa ambicijom da potvrdi renome dramatičara, i to onog koji se bavi temama iz srpske prošlosti. To delo odabrano je i za svečano otvaranje nove zgrade Narodnog pozorišta u Beogradu 1923. godine i samo povećalo zanimanje za Nušićev istorijski prikaz. Jovanović ovom delu poklanja veliku pažnju sa ukazivanjem na mogućnost za ponovno izvođenje.

Pretposlednji analiziran komad je „Kneginja od Tribala” za koji Jovanović ističe da se pretpostavlja da ga je Nušić pisao u vreme balkanskih ratova, oko 1913. godine. Preveo ju je i na francuski, želeći da se ona izvodi i u inostranstvu i baš zato se čini da se delo razlikuje od ostalih drama. Pokretači dramske akcije su ženska lepota, ljubav i ljubomora, pa se „Kneginja od Tribala” može označiti kao tragedija ljubavi koja se zbog siline pretvara u mržnju. Ovde je važno istaći zaključak da je Nušić bio „organizovan” pisac. On je davao detaljne opise scene, kostima, ophođenja aktera na pozornici, a nije zapostavljao ni zvučni aspekt. Uprkos njegovim nastojanjima, „Kneginja od Tribala” nikada nije scenski izvedena ni u zemlji, ni u inostranstvu.

Knjiga „Jedan drugi Nušić” ima i udžbeničku preglednost i, kako je sam Jovanović istakao u jednom intervjuu, nekada je bila obavezna literatura za dramaturge, ali je ovo više priručni tekst koji daje detaljne informacije o dramama Branislava Đ. Nušića.

Poslednja analizirana je „Tomaida” i, dok su se u prethodnoj mogli naći elementi operске dramaturgije, u ovoj pojedinosti pogoduju filmskom izrazu. Izvedena je samo jednom, a napisana za 21 dan. Za temu ima najpre strasnu mržnju, a potom veliku ljubav. Posle „Tomaide”, Nušić se više nije vraćao dramskim obradama tema iz prošlosti.

Tek nakon postignutog uspeha ranije analizirane „Žene bez srca”, okreće se definitivno komediji, ide stazama razbibrige i veselja, iako poslednje dovršeno komedijsko delo „Pokojnik” ima izvesnu notu gorčine i ozbiljnosti. To navodi Jovanovića da zaključi da je njime Nušić imao nameru da se još jednom, poslednji put, vrati drami.

Dramsko stvaralaštvo nonšalantno prepušteno zaboravu Raško V. Jovanović vraća u život ističući da ono čini nedeljivu celinu sa komedijskim opusom.

Na samom kraju knjige „Jedan drugi Nušić” sledi viđenje profesora Nenada Ljubinkovića o njoj, a zatim i ono po čemu se novo izdanje izdvaja – detaljna hronologija života i stvaralaštva Branislava Đ. Nušića sa naslovom „Mnogostruki književni stvaralac”.

Od rođenja 1864, pa sve do smrti 1938. godine, život Alkibijada Nuše koji je sa samo devetnaest godina napisao prvu komediju, obojen je inspiracijom, posmatranjem ljudi, napretkom i upornošću. U okviru hronologije očigledno je koliko je akademik Branislav Đ. Nušić bio aktivan u svim sferama društvenog života.

Sledi biografija prof. dr Raška V. Jovanovića, književnika, teatrologa, pozorišnog i radio kritičara, nekada redovnog profesora Akademije umetnosti u Beogradu. Posvetio se Nušiću prisno, iskreno, ističući sve mane i vrline. Njegov humor nazivao je „milosmehom”.

Jovanović je predstavio Nušića kao pisca različitih scenskih žanrova. Bio je, kako ga je i sam na početku knjige nazvao „najpozorišniji pisac u čitavoj srpskoj književnosti”.

Dramski program Radio Beograda je izveo gotova sva Nušićeva komedijska dela, ali i pojedine građanske drame. Poznati srpski reditelj, za istu kuću nedavno je istakao da je sramota što Beograd nema pozorište koje nosi ime najvećeg srpskog komediografa.

Kroz knjigu „Jedan drugi Nušić” čitaoci neće dobiti romantizovan prikaz velikog pisca. Naprotiv, ona će ih suočiti i sa njegovom naravi, inatom, sukobima. Ipak, približiće im sve lepote njegove ličnosti, borbe za odbranu napisanih dela i težnju da publici, koja je bila njegov najvažniji kritičar, bude sa svakim novim delom sve bolji.